

Asianumero DKIR/913/00.05.00/2020

Asia Lausuntopyyntö Sisäinen turvallisuuden selonteosta; kehittämislinjaukset

Sisäisen turvallisuuden selonteko; kehittämislinjaukset

Sisäministeriö on pyytänyt lausunnon siitä, millaisia päätöksiä sisäisen turvallisuuden selonteossa tulisi tehdä, jotta Suomi olisi maailman turvallisimaa maata edelleen vuonna 2030 ja nykyistä turvallisempi. Lausunnon on toivottu jäsenyväen väestöryhmien ja elämän osa-alueiden näkökulmasta. Kirkkohallitus esittää lausuntonaan seuraavaa:

1. Ikääntyneet

Päätökset:

Rikostaustan selvittäminen toimintakykyä heikkenemisen vuoksi haavoittuvassa asemassa olevien ikääntyneiden kanssa toimiville.

Päätösten vaikutus sisäiseen turvallisuuteen:

Kymmenet tuhannet ikäihmiset ovat säännöllisen kotihoidon piirissä, määrä kasvaa tulevina vuosina. Osalla ikääntyneistä on kohonnut riski joutua kaltoinkohtelun tai rikoksen uhriksi. Lisääntyvässä määrin on tullut ilmi myös väärinkäytöksiä ja rikoksia vanhustyön parissa. Kaltoinkohtelu voi olla fyysistä, psyykkistä, seksuaalista, hengellistä tai taloudellista/aineellista. Kaltoinkohtelu voi ilmetä esimerkiksi väkivaltana tai taloudellisena hyväksikäyttönä. Rikoksen uhrina ikääntynyt ihminen voi olla haavoittuva heikentyneen toimintakyvyn vuoksi. Pelkkä rikoksen pelkokin voi iäkkäällä muodostua kohtuuttoman suureksi ja elämänlaatua heikentäväksi tekijäksi. Esitetty päätös vähentää ikääntyneisiin kohdistuvaa kaltoinkohtelua, hyväksikäyttöä ja rikoksia sekä lisäksi iäkkään ihmisen turvallisuuden kokemista ja toimintakykyä.

Päätökset:

Omaishoidon kehittämisen turvaaminen Sotessa. Valtion keskushallinnon ja tulevan maakuntahallinnon tulee ohjata kuntia niin, jotta omaishoidon kehittämiseen kohdennetut resurssit ohjautuvat kunnissa tarkoituksenmukaisesti. Omaishoidon tuen myöntämisen ja soveltamisen käytännöt vaihtelevat kuntien välillä ja asettavat omaishoitoperheet eriarvoiseen asemaan. Omaishoitajien tukemiseen tarvitaan resursseja ja omaishoidolle on uudistusten yhteydessä luotava tunnustettu ja turvattu paikka hoivajärjestelmän kokonaisuudessa.

Päätösten vaikutus sisäiseen turvallisuuteen:

Omaishoitajat ja läheiset vähentävät merkittävästi ikääntyneiden raskaamman hoidon tarvetta ja siten yhteiskunnan kuluja. Esitetty päätös vaikuttaa omaishoitajien jaksamiseen ja turvallisuuden tunteeseen.

2. Maahanmuuttajat ja maahanmuutto

Päätökset:

Paperittomien oleskelun laillistaminen tulee asettaa päätavoitteeksi ehkäistäessä paperittomuutta. Koska monien kohdalla maasta poistaminen ei ole vaihtoehto, tulee luoda järjestelmä, jonka avulla paperiton voi laillistaa oleskelunsa, esimerkiksi työehtoja helpottamalla, muukalaispassin myöntämisellä passittomille ja tietyn määräjän jälkeen mahdollisuutena hakea ja saada oleskelulupaa.

Päätösten vaikutus sisäiseen turvallisuuteen:

Paperittomat ovat ryhmä, joka jää lähes täysin yhteiskunnan ulkopuolelle ja muodostaa siten oman varjoyhteiskunnan. Sellainen ei ole kenenkään etu. Paperittomille se luo turvattomuutta ja epätoivoa sekä voi pitkittyessään voi johtaa epätoivoisiin tekoihin. Myös kantäväestö voi kokea turvattomuutta kohdattessaan ilmiötä ja etenkin kun paperittomuudesta keskustellaan turvallisuusuhkanäkökulmasta, ei inhi-

millisenä tragediana. Paperittomat tulevat helposti hyväksikäytetyiksi esim. työssä. Esitetty päätös auttaa torjumaan näitä syrjäytymisen ja koetun turvattomuuden ongelmia.

Päätökset:

Maahanmuuttoa tulee tarkastella muuna kuin ensisijaisesti turvallisuuskysymyksenä. Kansainväliseen rikollisuuteen ja radikalisoitumiseen liittyvät huolenaiheet ovat sisäiseen turvallisuuteen kuuluvia asioita. Maahanmuutto on kuitenkin laajemmin tarkasteltava työvoiman liikkuvuuden, kansainvälisen suojelun ja kotoutumisen kysymyksenä. Maahanmuuttajien osalta huomiota tulee kiinnittää erityisesti heidän kokemaansa turvallisuuteen. Esimerkiksi heidän kokemansa rasismi ja vihateot ovat romuttamassa koetua turvallisuutta. Tämä edellyttää selkeämpää viharikoksiin puuttumista.

Päätösten vaikutus sisäiseen turvallisuuteen:

Maahanmuuton yhdistäminen turvallisuuskysymyksiin leimaa koko ryhmää ja luo negatiivisia käsityksiä maahanmuuttajista ja luo siten turvattomuutta sekä maahanmuuttajien parissa että kantäväestössä. Radikalismiin ja ekstremismiin puuttuminen on tärkeää, jotta väkivallan ihannoimisen ja ääriajattelun kierre pysähtyy, erityisen tärkeää on kiinnittää huomiota ennaltaehkäisyyn, jossa korostuvat onnistuneet kotouttamistoimet ja osallisuus yhteiskunnasta.

3. Erilaisiin asuinalueisiin ja väestöryhmiin liittyvät turvallisuuden kysymykset

Päätökset:

Viranomaisten, järjestöjen ja yhteisöjen tuottamien turvallisuuspalvelujen saatavuudesta tulee huolehtia harvaan asutuilla alueilla: Luoda yhteistyön edellytyksiä eri toimijoiden välille, resursoida yhteistyötä riittävästi, ja huomioida monipaikkainen asuminen ja vapaa-ajan asuminen palvelujen mitoittamisessa. Kasvukeskuksissa puolestaan tulee vahvistaa asukkaiden yhteenkuuluvuutta arjen toiminnassa asuinalueittain - kansalaistoiminnan, viranomaisten ja järjestöjen yhteistyönä.

Päätösten vaikutus sisäiseen turvallisuuteen:

Riittä-

vä turvallisuuden kokemus parantaa harvaan asuttujen alueiden elinvoimaisuutta. Viranomaisten ja kolmannen sektorin järjestelmällisellä yhteistyöllä palvelut ylettävät laajemmalle. Vahvistunut asuinalueittainen yhteenkuuluvuudentunne lisää turvallisuutta ja yhteistoimintakykyä myös poikkeustilanteissa. Yhdessä toiminta vahvistaa auttamisen kulttuuria ja keskinäistä huolenpitoa, mikä vähentää ristiriitoja ja ulkopuolisuuden kokemusta sekä harvaan asutuilla alueilla että kasvavilla kaupunkialueilla.

Päätökset:

Polarisoitumista tulee vähentää ja osallisuutta vahvistaa eri väestöryhmissä. Tämä edellyttää päätöksiä, jotka eivät lisää, vaan vähentävät ihmisten välistä epätasa-arvoa. Ulkopuolisuuden kokemusta tulee ehkäistä panostamalla syrjäytymisvaarassa oleviin ryhmiin: NEET-nuoret, pienituloiset, työttömät, kotoutumisvaikeuksissa olevat maahanmuuttajat jne. Osallisuutta ja ryhmien välistä vuorovaikutusta tulee lisätä resursoimalla tämän tavoitteen mukaisia työtapoja: Lähiyhteisöjä voidaan aktivoida mm. rikosten torjuntaneuvoston Naapuriapu -mallin sekä naapuruussovittelun mallin laajentamisella. Lisäksi segregaatia tulee ehkäistä politiikan eri tasoilla, kuten asuminen, koulutus, terveys.

Päätösten vaikutus sisäiseen turvallisuuteen:

Yhteenkuuluvuuden lisääminen ja erilaisten ihmisryhmien tutuksi tuleminen edesauttaa osallisuutta ja parantaa sosiaalista koheesiota yhteiskunnassa.

4. Rikoksiin, päihderiippuvuuksiin ja mielenterveyden häiriöihin liittyvä syrjäytyminen

Päätökset:

Rikosprosessin sosiaalisesti korjaavan luonteen vahvistaminen, restoratiivisten keinojen vahvistaminen ja retributiivisten elementtien vähentäminen. Rikoksen tekijän vastuunottamisen keinojen ja velvoitteiden lisääminen sekä lähiyhteisön (paikallinen sosiaalinen yhteisö, esim. kunta) roolin vahvistaminen seuraamusprosessissa. Viranomaisille (valtionhallinnolliset toimijat ja kunnat) velvoite järjestää yhteis-

toiminta kansalaisyhteiskuntaa edustavien toimijoiden kanssa seuraamusprosessin eri vaiheissa sekä riittävien resurssien osoittaminen tämän järjestämiseen. Sakon muuntorangaistuksesta ja huumausaineiden käyttörangaistuksesta siirtyminen vankeuden sijasta päihdehoitoon ensisijaisena seuraamuksen vaihtoehtona. Viranomaisille voimakkaammin ohjaava rooli, hoidon toteutus yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa, sekä hoidollisen vaihtoehdon varmistaminen Rikosseuraamuslaitoksen ja sosiaali- ja terveyshuollon yhteisellä resursoinnilla.

Päätösten vaikutus sisäiseen turvallisuuteen

Hyvä elämä – turvallinen arki -asiakirja argumentoi ehkäisevien ja korjaavien toimenpiteiden ensisijaisuutta rikoksiin liittyvän syrjäytymisen ja polarisaation vähentämisessä ja kritisoi viranomaistoimissa yleistä reaktiivista toimintatapaa. Reaktiivisesta ehkäisevään ja korjaavaan rikosprosessiin siirtymisen edistäminen edellyttää restoratiivisen oikeuden periaatteiden mukaisia seuraamusprosessia koskevia toimia. Restoratiivisen oikeuden ja hoidollisten vaihtoehtojen laajentamisessa kansalaisyhteiskunnan toimijat tarvitsevat julkishallinnon resursseja. Hoidollisten toimien resursointi tulee kuitenkin yhteiskunnalle edullisemmaksi kuin esim. huumeiden käyttörangaistusten toimeenpano vankeutena.

Päätökset:

Rikoskäyttäytymiseen, päihdeongelmiin ja mielenterveyden ongelmiin liittyen syrjäytymisvaarassa olevien nuorten ja aikuisten läheisverkoston ottaminen seuraamusprosessin ja mielenterveys- ja päihdehoidon toimijaksi viranomaistoimijoiden rinnalle. Läheisverkoston luomisen tai muuttamisen tuki niille, joilta se puuttuu tai se on heidän selviytymiselleen haitallinen. Läheisverkoston rooli toimijana edellyttää viranomaistoiminnan ohjausta sekä seuraamus-, sosiaali- ja terveysviranomaisten toiminnan resursointia siten, että läheisverkoston toimijuus ei jää siihen kuuluvien resurssien varaan.

Päätösten vaikutus sisäiseen turvallisuuteen

Vaikuttavimmat tekijät rikos- ja päihderiippuvuudesta irrottautumiseen ovat: koti, työ tai muu mielekäs arjen toiminta sekä toimivat läheissuhteet. Nämä selviytymisen elementit ovat tärkeimmät syrjäytymistä ehkäisevät tekijät myös mielenterveyden ongelmista kärsiville. Suuri osa rikos-, päihde- ja mielenterveysongelmien vuoksi syrjäytyvistä koettaa selviytyä yksin. Läheisverkoston vahvistuminen on tehokain keino ehkäistä syvintä syrjäytymistä ja myös onnistuneen syrjäytymisen ehkäisyn tärkein tulos.

Vt. kirkkoneuvos

Petri Määttä